

1 AUGUSTUS 1913.

AFLEVERING 7.

NADruk VERBODEN.

REDACTIE:

E. HEIMANS, AMSTERDAM,
JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATRICE:

A. W. L. VERSLUYS-POELMAN,
2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per Jaar f 4.80.

IN DEN POLDER.

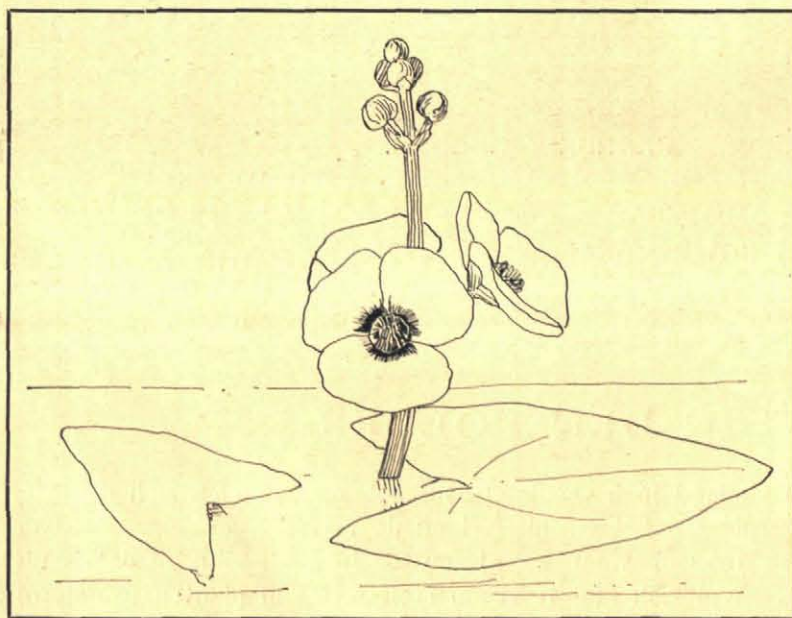
DAAR 't kleiland in 't veenland overgaat, ontwikkelen zich de water- en oeverplanten het weelderigst en daar vinden ze gelegenheid, om eens te toonen, waar ze al zoo toe in staat zijn, en dat is niet weinig. Wie zich niet tevreden stelt met zijn planten te determineren, maar een aantal soorten wat meer in bijzonderheden in hun doen en laten tracht na te gaan, staat elk oogenblik versteld over allerlei verrassingen, die zelfs de meest gewone planten hem brengen. Een kleine verandering in de samenstelling van den bodem, een beetje licht en warmte meer of minder, doen dadelijk hun invloed gevoelen en roepen nieuwe verschijnselen in 't leven. Pas geveld hakhout, nieuw omgespitte grond, brandplekken, droogmakerijen, grensgebieden, zijn terreinen, waarheen de plantenonderzoeker altijd vol verwachting zijn schreden richt en vanwaar hij nooit teleurgesteld terugkeert.

Wanneer ik aan den Kinderdijk logeer, dan geniet ik er altijd bijzonder van, om, zooals het daar gewoonte is, met een schouwtje den polder in te gaan. Op zichzelf is het voortboomen van het ranke vaartuigje reeds een zeer aangename en amusante bezigheid. Het landschap zelf is vol afwisseling: tuinen boomgaarden en weilanden met hier en daar uitgestrekte wilgengrienden of

diepe meertjes, overblijfselen van vroegere doorbraken. In 't lage land is zelf weer wisseling van hoog en laag, hier ligt 't maaiveld een halven meter of meer boven 't slootwater, ginds vinden we draslanden, die gelijk liggen met 't boezemwater. De slooten zijn daar op sommige plekken vol met 't groote blaasjeskruid en op veenmoskussens groeit er de rondbladige zonnedauw. De dierenwereld is er al even rijk als de flora. Wie voorzichtig in zijn schouwtje door de griendslooten sluipt, kan er de otters, bunsings en hermelijnen verrassen. Soms zwemmen kleine zwarte spitsmuisjes vlak voor de boeg, de oevers zitten vol gaten van waterratten, bruine ratten en veldmuizen en de egel snuffelt tusschen de stoelen. Het aantal vogelsoorten, die hier broeden zal zoowat om de vijf dozijn bedragen:

daaronder 't blauwborstje, de kwartelkoning en de kiekekdief.

Maar 't is nu mijn plan niet, omeenoverzicht te geven van de flora en fauna van de Alblasserwaard; daar wordt aan gewerkt. Ik wil alleen maar iets vertellen van een paar merkwaardigheden, die ik er bij mijn laatste bezoek aan sommige slootplanten heb

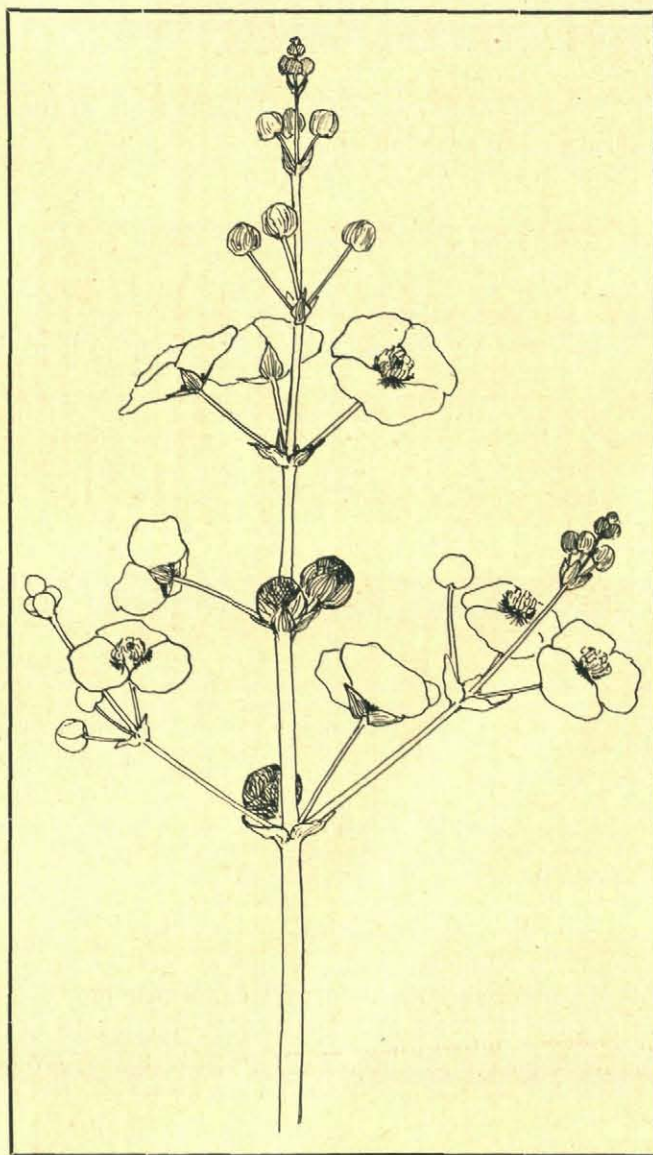

Pijlkruid bloeiend; bladeren alleen drijvend.
Alblasserdam, Juli 1912.

waargenomen en wel vooral aan Pijlkruid. Het groeit er overal, zoowel in de kleislooten als in de veenslooten, die het soms geheel en al in beslag neemt. De donkere pijlvormige bladeren staan daar dicht opeen en in 't donkergroen vertoonen zich de heldere bloemen, spierwit met hun hartje van zeer donker violet. In den regel heeft elke bloeiwijze onderaan twee kransen van drie kortgesteelde vrouwelijke bloemen en naar boven toe nog drie of meer kransen van mannelijke bloemen, die aan lange stelen wijd uitsteken. Bovendien is de bloeiwijze protogyn; de onderste vrouwelijke bloemen zijn al uitgebloeid, als de mannelijke zich gaan ontplooiën en daardoor lijkt de bloeiwijze dan meestal wat topzwaar, lang zoo mooi niet als de prachtige pyramiden van de waterweegbree.

Nu vond ik echter tot mijn groote vreugde daar in de Alblasserwaard en later ook nog in de buurt van Kampen, sommige, zelfs nog al veel exemplaren van pijlkruid, die inplaats van één of twee van de onderste vrouwelijke bloemen evenveel zijtakken hadden, die zelf weer met drie of meer kransen van drie bloemen bezet waren. En 't merkwaardigste was nog wel, dat al de bloemen aan die zijtak weer mannelijk waren. Dat wil zeggen ze waren mannelijk, zooals dat bij pijlkruid ook in normale bloeiwijzen haast altijd 't geval is; tusschen de vele meeldraden schuilden altijd nog enkele violette stampertjes. Met dat al was nu op eens de bloeiwijze veel en veel mooier, pyramidevormig en de verwantschap met de waterweegbree kwam zeer mooi uit.

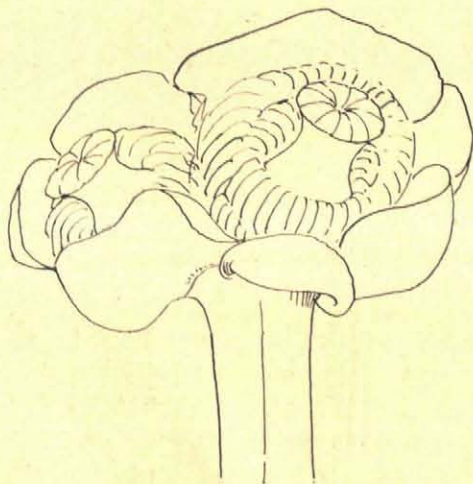
Zooals ik zei, vond ik er nog al veel. Ook heb ik braaf gezocht naar bloeiwijzen waarvan alle drie de onderste bloemen door zijtakken vervangen zouden zijn, of waar ook de tweede krans zijtakken zou dragen. Het beste, wat ik bereikt heb, beeld ik hier af: de derde vrouwelijke bloem onderaan heeft tenminste al een mannelijke naast zich en in de tweede krans is een der bloemstelen al lang uitgegroeid. Het zou wel aardig wezen, indien er eens wat meer op deze belangwekkende vormen gelet werd.

De rijkste bloeiwijze van Pijlkruid.
Alblasserdam, Juli 1913.

Zooals bekend is heeft het pijlkruid drieërlei vorm van bladeren: bandvormige drijvende hartvormige, en pijlvormige, die zich in de lucht verheffen. Deze laatste kunnen weer zeer verschillend van vorm zijn. Soms ontbreken de beide onderste uitsteeksels en de breedte van de bladlobben is al zeer uiteenlopend. Daar in den polder vond ik er genoeg, die maar een halven centimeter breed en tegelijk toch flink lang waren. Ze groeiden tusschen de gewone in, je zoudt dus zeggen, dat bodem of standplaats weinig met die afwijking te maken hebben en 't zou wel de moeite waard zijn, om nog eens door zaaiproeven uit te maken, of deze smalbladige varieteit, die in de boeken als var. *Bollei* beschreven staat, soms ook standvastig is.

De bandvormige ondergedokene, hartvormige drijvende en pijlvormige opstaande bladeren ontwikkelen zich achtereenvolgens, 't zij de plant opschiet uit een zaad of uit een overwinteringsknol.

Bandvorming bij de gele plomp.
Alblasserdam, Juli 1912.

In diep water echter ontwikkelen zich alleen bladeren van de eerste soort, in minder diep ook die van de tweede en dan vertoonen de bloemen zich maar zelden. Ik was daarom niet weinig in mijn schik, een exemplaar met drijvende bladeren te vinden, dat een mooie bloeiwijze had ontwikkeld, met vier kransen. Maar 't lijkt mij wat vreemd, dat dit exemplaar groeide in een ondiep slotje, in gezelschap van een groot aantal pijlkruidplanten, die allemaal behoorlijke luchtbladeren hadden geproduceerd. Alweer een zaak, om nog weer eens opnieuw naar uit te kijken en tegelijk loer ik dan op bloeiend pijlkruid, dat

enkel bandvormige bladeren heeft, want dat heb ik ook nog nooit gevonden.

Nog iets. Op zonnige dagen vond ik 't pijlkruid bezocht door allerlei vliegen, vooral verschillende soorten van zweefvliegen, echter nooit heel druk. De talrijke meeldraden van de mannelijke bloemen brengen overvloedig stuifmeel voort en dat valt uit de helmknoppen op de kroonbladeren en 't lijkt me zeer waarschijnlijk dat 't door een briesje wordt weggeblazen, zoodat ons pijlkruid — al is dat vroeger wel tegengesproken — evenals zooveel andere planten die in 't water groeien — ook van windbestuiving profiteert. Ik betwijfel namelijk, of het insectenbezoek wel druk genoeg is, om de zeer rijke vruchtvorming te bewerken. Zeer gaarne zou ik eens vernemen, of onze lezers ook hieromtrent iets hebben opgemerkt.

Tegelijk mag de Krabbeschaar ook eens een beurt hebben. In den polder vond ik er nog al veel met twee bloemen op een steel, maar eerlijk gezegd,

verzuimde ik om daar verder op in te gaan; ik was veel te happig op dat pijlkruid. Intusschen is het wel van belang, om in ons land nog eens overal uit te zien naar die water-aloë om vast te stellen, of in de streek vooral mannelijke of vrouwelijke bloemen voorkomen of allebei. In ons land heet de vrouwelijke bloem meer voor te komen dan de mannelijke, in Frankrijk behalve bij Lille alleen mannelijke, in Groot Brittannië en Ierland, Denemarken en Zweden alleen vrouwelijke.

Tot slot teeken ik nog even een mooie fasciatie van de gele plomp, ook al uit dien polder. Zoo iets vind je ook niet alle dag.

JAC. P. TH.

IETS OVER DEN INVLOED VAN HET WATER OP DEN BODEM.

(Vervolg en slot van blz. 136).

W E hebben al verschillende voorbeelden gehad van de erosie van het stroomende water. De vormen, die daardoor ontstaan, noemt men vaak dalen. Bij het Zijpenberger beekje kan men duidelijk waarnemen het ontstaan ervan. Het water werkt als een zaag, het schuurt vooral benedenwaarts uit. Het gevolg ervan zou een dal zijn met steile, loodrechte wanden. En dit geschiedt ook werkelijk. Zulke dalen noemt men kloven (Schlucht). Dat evenwel de meeste dalen, door het stroomende water ontstaan, meer langzamer hellende en minder steile kanten hebben, komt door een andere oorzaak, die overal en altijd langzaam doorwerkt: het is de verweering. En in los materiaal ook de zwaartekracht. Ga eens kijken: elke nieuwe slootkant kan u heel veel openbaren: hier raakt een stukje aarde los, daar verzakt het, op weer een andere plaats scheurt de bodem, elders ziet ge het langzame benedenwaarts zich verschuiven der korrels. Het gevolg is, dat de bovenranden van het dal terugwijken en dit min of meer een V-vorm verkrijgt. In het losse zand komt deze helling ongeveer overeen met de helling, die het zand bij uitstorting aanneemt. Leem kan, door de meerdere plasticiteit, veel steilere hellingen vormen.

Maar beide hellingen van een dal zijn niet steeds gelijk, het dal is niet altijd symmetrisch. Op de Veluwe vindt men verschillende dalen, die asymmetrisch zijn. De oorzaken hiervan zijn velerlei. Dringt het water meer naar den éenen oever, dan zal deze juist veel uitgeschuurd worden en daardoor een steilere helling vertoonen. Zeer duidelijk is dit te zien bij de Heelsumer Beek. Daar is in den middenloop de linkeroever steil, terwijl de rechter tamelijk zwak hellend is. Wilt ge de verschillende soorten achtereenvolgens zien, ga dan een tochtje ondernemen langs het Beekhuizer beekje. Bij het hôtél ziet men den